

Utrikesutskottets betänkande

1982/83:19

om erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken m. m.

Motionerna

I motion 1982/83:557 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om åtgärder för ett diplomatiskt erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken, RASD.

I motion 1982/83:1778 av Gunnel Jonäng (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för ett kraftfullt svenskt stöd för Västra Sahara, RASD, i internationella sammanhang.

Bakgrund

Utskottet har de fem senaste åren behandlat motionsyrkanden av innebörd motsvarande det i motion 557 (UU 1977/78:2, UU 1978/79:14, UU 1979/80:6, UU 1980/81:5 och UU 1981/82:1), vilka avslagits av riksdagen. I utskottets betänkanden har lämnats utförliga redogörelser för det spanska tillbakadragandet från Västra Sahara i början av år 1976 och områdets omedelbara annektering av Marocko resp. Mauretanien, den västsahariska befrielseströrelsen Frente POLISARIO:s gerillakrig och proklamering av områdets självständighet under namnet Demokratiska sahariska arabrepubliken (RASD), Förenta nationernas och den afrikanska enhetsorganisationen OAU:s fleråriga behandling av frågan om Västra Saharas avkolonisering liksom för den svenska hållningen till denna fråga m. m.

Sverige har i FN hävdat det västsahariska folkets rätt till självbestämmande och verkat för en fredlig förhandlingslösning av frågan. Sverige har också lämnat omfattande humanitärt bistånd till de västsahariska flyktingarna i Algeriet via olika internationella hjälporganisationer.

Utskottet har tidigare uttalat att det anser att den västsahariska krisen innebär en allvarlig risk för freden i hela området. Alla ansträngningar måste därför inriktas på att få till stånd en fredlig förhandlingslösning. Vid sådana förhandlingar som rör det västsahariska folkets rättigheter och framtid bör alla berörda parter, däribland POLISARIO, delta.

Under de senaste åren har några händelser inträffat, som fått betydelse för konfliktens fortsatta utveckling. På sommaren år 1979 gav Mauretanien upp kampen och ingick ett fredsfördrag med POLISARIO, i vilket man avstod från alla anspråk på Västra Sahara. Vidare hade POLISARIO under år 1979 vissa diplomatiska framgångar, vilket avspeglades i att antalet stater som erkänt RASD fördubblades från 17 till 34, av vilka huvuddelen var

afrikanska och arabiska länder. Antalet stater som erkänt RASD uppgår nu till ett femtiotal.

Inom OAU har ansträngningarna att nå en förhandlingslösning fortsatt. Vid organisationens stats- och regeringschefsmöte i Freetown, Sierra Leone, på sommaren år 1980 intog frågan om RASD:s medlemskap i organisationen en framträdande plats men fördes inte till något avgörande. I stället förlängdes mandatet för den kommitté, bestående av statscheferna i Guinea, Mali, Nigeria, Sudan och Tanzania, som tidigare sökt nå en förhandlingslösning av Västra Saharafrågan.

Denna kommitté presenterade i september 1980 ett förslag, som i stort sett hade samma innebörd som ett av OAU:s toppmöte 1979 redan fattat beslut. Enligt förslaget uppmanas de inblandade parterna att iakttä vapenvila från december 1980. Behovet av en folkomröstning fastslås på nytt. Denna skall förberedas under medverkan av alla berörda parter, inkl. västsaharier. En FN-styrka föreslås för att upprätthålla vapenvilan. Folkomröstningens genomförande skall övervakas av OAU och FN gemensamt.

Trots uppmaningen om vapenvila har den väpnade konflikten mellan Marocko och POLISARIO fortsatt med återkommande uppblossande stridigheter.

Vid OAU:s toppmöte i Nairobi, Kenya, i juni 1981, accepterades, om än med vissa reservationer, principen att det är invånarna i Västsahara som genom folkomröstning skall avgöra områdets framtida status. Enligt den av toppmötet antagna resolutionen tillsattes också en särskild kommitté – med medlemmarna i den förut nämnda femstatskommittén jämte Kenya och Sierra Leone – för att se till att förslagen från september 1980 om vapenvila, övervakning av en FN-styrka och folkomröstning förverkligas.

Vid kommitténs första möte i Nairobi i augusti 1981, i närvaro också av representanter för Marocko och POLISARIO, uppnåddes ett kompromissbeslut i en rad frågor sammanhängande med genomförandet av folkomröstningen. Texten innehåller dock oklarheter som möjligen kan leda till tolkningssvårigheter.

Vid OAU:s utrikesministermöte i februari 1982 erkändes plötsligt RASD som fullvärdig medlem i OAU. Detta beslut ledde till att organisationen bojkottades av ett tjugotal stater, däribland Marocko, och till den kris som sedan dess förlamat OAU:s politiska och administrativa verksamhet. Under våren 1983 har direkta samtal inletts mellan Marocko och Algeriet.

RASD:s medlemskap i OAU var också en av huvudorsakerna till att det till hösten 1982 planerade toppmötet måste uppskjutas två gånger och ännu inte har kommit till stånd.

Utskottet

Enligt utskottets redan under tidigare års behandling av denna fråga framförda uppfattning måste alla ansträngningar även fortsättningsvis inriktas på att få till stånd en fredlig förhandlingslösning. Utskottet vidhåller sin uppfattning att ett avgörande om Västra Saharas framtid måste bygga på verkliga konsultationer med områdets befolkning och överensstämma med dess fritt uttalade önskemål. Svenska regeringen har i FN otvetydigt givit uttryck för denna hållning. Det är, liksom tidigare, utskottets förhoppning att frågan skall bringas till sin lösning antingen inom OAU:s eller inom FN:s ram på ett sätt som tillgodoser både självbestämmanderätten och intresset av fred och stabilitet i Nordvästafrika. Den principiella enighet som tidigare uppnåtts inom OAU:s ram om de mått och steg som bör tas i syfte att uppnå en lösning av konflikten innebar en positiv utveckling. Det är utskottets förhoppning att organisationen ånyo skall kunna spela en aktiv roll i sökandet efter en lösning av konflikten.

I motion 557 föreslås ett svenskt diplomatiskt erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken. Med anledning härav vill utskottet erinra om sina tidigare ställningstaganden till yrkanden av motsvarande art och om de principer som enligt internationell rätt och svensk praxis tillämpas när det gäller erkännande av stater och upprättande av diplomatiska förbindelser med dessa. Till de kriterier som därvid bör vara uppfyllda hör främst att den regering som avses skall utöva en effektiv kontroll över staten i fråga och ha uppnått ett rimligt mått av självständighet utåt samt stabilitet inåt. Utskottet anser alltså att dessa villkor inte är uppfyllda vad beträffar Västra Sahara och dess regering och avstyrker därför motionen.

I motion 1778 hemställs om ett kraftfullt svenskt stöd för RASD i internationella sammanhang.

Utskottet vill här erinra om den hållning i denna fråga som svenska regeringen genom åren intagit i FN. Vid generalförsamlingens senaste möte antogs med svenskt stöd en resolution som bl. a. fastslår den västsahariska befolkningens rätt till självbestämmande genom en internationellt övervakad folkomröstning. Vid generalförsamlingens möte hösten 1981 hade Sverige avstått vid omröstningen på en liknande resolution, med motiveringen att texten inte på ett relevant sätt återspeglade de beslut som fattats av OAU och som då såg ut att kunna genomföras.

Sverige har under flera år lämnat avsevärt ekonomiskt stöd till Västra Saharas befolkning. Den kanalisering av svenskt katastrofbistånd som sker genom Rädda barnen fungerar väl. Under år 1982 levererades tankbilar och fasta tankar för dricksvatten liksom proteinberikad katastrofkost (SEF) till ett sammanlagt värde av 3 milj. kr. Utskottet har inhämtat att Rädda barnen har goda erfarenheter av samarbetet med Algeriska resp. Sahariska röda halvmånen och är beredd att även fortsättningsvis fungera som kanal för hjälpen. Förberedelser pågår för fortsatt bistånd under år 1983.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1778.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motion 1982/83:557, res. (vpk)
2. att riksdagen avslår motion 1982/83:1778.

Stockholm den 5 april 1983

På utrikesutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Sture Korpås (c), Carl Bildt (m), Sture Palm (s), Sture Ericson (s), Margaretha af Ugglas (m), Jan Bergqvist (s), Axel Andersson (s), Sten Sture Paterson (m), Bengt Silfverstrand (s), Ivar Virgin (m), Bertil Måbrink (vpk), Nils Svensson (s) och Pär Granstedt (c).

Reservation

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "motionen." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att dessa villkor är uppfyllda vad beträffar Västra Sahara och att ett svenskt erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken (RASD) därför nu bör ske.

Sedan 1975 då Demokratiska sahariska arabrepubliken utropades har 54 länder – med vitt skilda politiska system – erkänt republiken. RASD har dessutom fullvärdigt medlemskap i OAU.

Vid FN:s generalförsamlingar de senaste åren har antagits resolutioner som fördömt den olagliga marockanska ockupationen av västsahariskt område. I november 1982 röstade 78 länder för ett sådant fördömande när frågan då behandlades i FN.

De FN-resolutioner som refererats till innehåller bl. a. ett erkännande av det sahariska folkets självklara rätt till självbestämmande och oberoende.

Då Sverige ställt sig bakom resolutionen, och det är uppenbart att utvecklingen i RASD i övrigt är sådan att regeringen kontrollerar sitt land med undantag för de befästa ockuperade områdena och att regeringen har folkets förtroende och stöd, bör den svenska regeringen erkänna RASD.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motion 557.

dels att utskottets hemställan i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:557 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.